

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิจัยการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม โดยสรุปถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตามรายละเอียด ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะ สิ่งที่จะนำไปใช้ในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มุ่งศึกษาการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ตามแนวทางของหลักสูตร ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ 2533) ใน 3 ด้าน

1. ด้านสภาพการดำเนินงานบริหารหลักสูตรท้องถิ่น คือ
 - 1.1 การจัดทำระบบข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่น
 - 1.2 การกำหนดความต้องการจำเป็นของท้องถิ่น
 - 1.3 การกำหนดเป้าหมายและจุดประสงค์การเรียนรู้

- 1.4 การจัดทำคำอธิบายรายวิชา
- 1.5 การจัดทำแผนการสอน คู่มือครู เนื้อหารายวิชา สื่อการเรียน
- 1.6 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 1.7 การใช้สื่อการเรียนและการสอน
- 1.8 การวัดผลประเมินผล
- 1.9 การปรับปรุงและพัฒนา
2. ด้านปัญหาในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น คือ
 - 2.1 บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น
 - 2.2 วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่และครุภัณฑ์ในการสนับสนุนการศึกษา
 - 2.3 งบประมาณ
 - 2.4 การจัดการ
3. ด้านข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น คือ
 - 3.1 บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น
 - 3.2 วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่และครุภัณฑ์ในการสนับสนุนการศึกษา
 - 3.3 งบประมาณ
 - 3.4 การจัดการ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นบุคลากรของโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม 581 โรงเรียน โดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย และใช้ข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาทั้งหมด 581 คน ครูผู้สอน 6,244 คน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 5,299 คน รวมทั้งสิ้น 12,054 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง ผู้วิจัยสนใจ 462 คนเพื่อครอบคลุมกลุ่มตัวอย่าง จาก 77 กลุ่มโรงเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 2 โรงเรียน ให้ได้ตัวแทนจากทุกกลุ่มโรงเรียน ตามสัดส่วน ในการตอบแบบสอบถาม โดยใช้ตารางของ R.V Krejcie & D.W Morgan(บุญชม ศรีสะอาด, 2535 : 39-40)
 - 1.2 ทำการสุ่มตัวอย่างแบบมีเงื่อนไข เพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มประชากร ให้ได้กลุ่ม

ประชากรที่ดโดยใช้กลุ่มตัวอย่างของกลุ่มโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคามจำนวน 77 กลุ่ม ให้ได้กลุ่มโรงเรียนละ 2 โรงเรียน จำนวน 154 โรงเรียน โรงเรียนละ 3 คน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนละ 1 คน ครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ จำนวน 1 คน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสายประชาชน โรงเรียนละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 462 คน โดยมอบให้สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอต่างๆ เป็นผู้สุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ ตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาจากตำรา เอกสารและผลงานวิจัย ที่เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น

1.2 กำหนดกรอบความคิดในการสร้างเครื่องมือ

1.3 สร้างแบบสอบถาม เสนออาจารย์ที่ปรึกษา และนำเสนอผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับความเห็นชอบจากบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏมหาสารคาม เพื่อตรวจสอบ ความตรงเชิงเนื้อหาและหลักภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.4 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 7 โรงเรียน จำนวน 21 คน โดยใช้เวลารวบรวม จำนวน 3 วัน นำมาหาค่าความเที่ยง โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นในตอนที่ 2 การบริหารหลักสูตรท้องถิ่น เท่ากับ 0.936 ตอนที่ 3 ปัญหาการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น เท่ากับ 0.9697

2. ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) มุ่งสำรวจข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบ

แบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับจำนวน 9 ด้าน จำนวน 52 ข้อ ซึ่งมีค่าความหมาย ดังนี้

- 5 หมายความว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายความว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายความว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายความว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายความว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น แบบมาตราส่วนประเมินค่าจำนวน 4 ข้อ และ 24 หัวข้อย่อย ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

- 5 หมายความว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายความว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายความว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายความว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายความว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 แบบสอบถามแบบปลายเปิด เกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อตรวจสอบรายการและปลายเปิด เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างหลากหลาย มี 4 ด้าน จำนวน 20 หัวข้อย่อย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. เสนอขอให้นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ทำหนังสือถึงเพื่อขออนุญาตต่อผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 77 กลุ่มโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนละ 2 โรงเรียน โรงเรียนละ 3 ชุด รวม 462 ชุด
2. เก็บรวบรวมแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยประสานงานกับสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอในเขตจังหวัดมหาสารคาม เพื่อขอรับเอง ตามจำนวนของแบบสอบถามจำนวน 462 ชุด โดยได้รับคืนทั้งสิ้น 450 ชุด คิดเป็นร้อยละ 97.40 ที่เหลืออีก 4 ชุด ติดตามไม่ได้ ใน 4 อำเภอ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมได้ นำไปวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS For Windows ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปแบบตาราง ประกอบความเรียง

2. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม มาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าของความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายข้อ แปลผลข้อมูลโดยใช้เกณฑ์เฉลี่ย ดังนี้

ตอนที่ 2 การดำเนินงานการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น

- 5 หมายความว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายความว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายความว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายความว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายความว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ปัญหาในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น

- 5 หมายความว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายความว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายความว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายความว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายความว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่าง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพหรือการงานและอาชีพ และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสายประชาชน โดยใช้สถิติ F-test โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS For Windows

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและแนวทางบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบรายการ ข้อเสนอแนะ และแนวทางบริหารหลักสูตรท้องถิ่น นำมาวิเคราะห์ โดยการแจกแจงความถี่ และแบบสอบถามปลายเปิด นำมาวิเคราะห์ เพื่อประกอบการอภิปรายผล และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. สภาพการดำเนินการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมพบว่า มีการปฏิบัติในระดับ “มาก” เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1.1 การจัดทำระบบข้อมูลพื้นฐาน

1) ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพหรือการทำงานและอาชีพ และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสายประชาชน มีการปฏิบัติในระดับ “มาก” เหมือนกันทั้ง 3 กลุ่ม ในด้าน การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดทำแผนการสอน คู่มือครูและสื่อ การวัดผลประเมินผล อยู่ในระดับ “ปานกลาง” เหมือนกันทั้ง 3 กลุ่ม คือ การจัดทำคำอธิบายรายวิชา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการปรับปรุงพัฒนา

2) ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพหรือการทำงานและอาชีพ และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสายประชาชน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ในด้านการวัดผลประเมินผล “มากที่สุด”

1.2 การกำหนดความต้องการจำเป็นของท้องถิ่น ผลการวิจัย พบว่า

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพหรือการทำงานและอาชีพ และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสายประชาชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ สภาพการดำเนินการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการกำหนดความต้องการจำเป็น ของท้องถิ่น อยู่ในระดับ “มาก” ยกเว้นด้านอาชีพในท้องถิ่น, การศึกษาของท้องถิ่น และทรัพยากรท้องถิ่น มีความคิดเห็น “แตกต่างกัน”

1.3 การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ผลการวิจัย พบว่า

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพหรือการทำงานและอาชีพ และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสายประชาชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ อยู่ในระดับ “มาก” ยกเว้นด้านความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง ผู้บริหารสถานศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ “ปานกลาง”

1.4 การจัดทำคำอธิบายรายวิชา ผลการวิจัย พบว่า

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพหรือการทำงานและอาชีพ และกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสายประชาชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการจัดทำคำอธิบายรายวิชา อยู่ในระดับ "ปานกลาง" ยกเว้น ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน กรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสายประชาชน มีความคิดเห็น อยู่ในระดับ "มาก"

1.5 การจัดทำแผนการสอน คู่มือครูและสื่อ ผลการวิจัย พบว่า

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพหรือการทำงานและอาชีพ และกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสายประชาชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการจัดแผนการสอน คู่มือครูและสื่อ อยู่ในระดับ "มาก" ยกเว้น ด้านส่งเสริมความเป็นเอกภาพของท้องถิ่น กรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสายประชาชน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ "ปานกลาง"

1.6 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการวิจัย พบว่า

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพหรือการทำงานและอาชีพ และกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสายประชาชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับ "ปานกลาง" ยกเว้น ด้านเน้นผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ อภิปราย สรุปผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง อยู่ในระดับ "มาก"

1.7 การใช้สื่อการเรียนการสอน ผลการวิจัย พบว่า

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพหรือการทำงานและอาชีพ และกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสายประชาชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน การแสวงหาและจัดทำสื่อเพิ่มเติม อยู่ในระดับ "มาก" ในด้านการสำรวจสื่อในสถานประกอบการและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น วิเคราะห์สื่ออยู่ในระดับ "ปานกลาง"

1.8 การวัดผลประเมินผล ผลการวิจัย พบว่า

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพหรือการทำงานและอาชีพ และกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสายประชาชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการวัดผลประเมินผล และการเน้นกระบวนการวัดผล

ตามสภาพที่แท้จริง อยู่ในระดับ "มาก" ส่วนที่เหลือ มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

1.9 การปรับปรุงและพัฒนา ผลการวิจัย พบว่า

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพหรือการงานและอาชีพ และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสายประชาชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการปรับปรุงและพัฒนา อยู่ในระดับ "มาก" ในด้านการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน การปรับปรุงเครื่องมือในการวัดผลประเมินผล การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการสอน อยู่ในระดับ "ปานกลาง" ในด้าน การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ การจัดทำคู่มือครู นอกนั้นมีความคิดเห็นแตกต่างกัน

2. สภาพปัญหาในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม พบว่า

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพหรือการงานและอาชีพ และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสายประชาชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นอยู่ในระดับ "ปานกลาง" ซึ่งถือว่า ยังเป็นปัญหาที่ผู้เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการปรับปรุง แก้ไข สนับสนุน ส่งเสริมให้มีการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ให้เป็นประโยชน์ในการนำมาจัดกระบวนการจัดการเรียนการสอน ทุกด้าน คือ ด้านบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง ด้านวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์และอาคารสถานที่ ด้านงบประมาณและปัญหาการจัดการ ล้วนแต่เป็นสิ่งที่เกื้อกูลต่อการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น อันจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการศึกษา เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ควรดำเนินการวิจัยในเรื่องนี้โดยเฉพาะในโอกาสต่อไป

3. ข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพหรือการงานและอาชีพ และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสายประชาชน ได้ให้ข้อเสนอแนะ ในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ดังนี้

3.1 ด้านบุคลากร

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพหรือการงานและอาชีพ และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสายประชาชน ได้ให้ข้อเสนอแนะในประเด็น "ส่งเสริมให้บุคลากรได้เข้าร่วมอบรม สัมมนาเพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ" อยู่ในระดับ "มากที่สุด" รองลงมาคือ "ผู้บริหารและครูควรมีความรู้ ความเข้าใจในการนำหลักสูตรไปใช้อย่างชัดเจน บุคลากรที่

เกี่ยวข้องและชุมชนควรให้การสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างจริงจัง และผู้บริหารควรติดตามประเมินผลและนิเทศการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ" ตามลำดับ

3.2 ด้านวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และอาคารสถานที่

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพหรือการทำงานและอาชีพ และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสายประชาชน ได้ให้ข้อเสนอแนะในประเด็น "ส่งเสริมให้บุคลากรนำวัสดุ อุปกรณ์ ที่เป็นทรัพยากรท้องถิ่นใช้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น อยู่ในระดับ "มากที่สุด" รองลงมาคือควรจัดให้มีศูนย์สื่อ วัสดุอุปกรณ์ เพื่อพัฒนาการเรียนในโรงเรียน และควรจัดเตรียมอาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติการ วัสดุอุปกรณ์อย่างเพียงพอ" ตามลำดับ

3.3 ด้านงบประมาณ

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพหรือการทำงานและอาชีพ และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสายประชาชน ได้ให้ข้อเสนอแนะในประเด็น "ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ฎมากที่สุด" รองลงมาคือ ควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรอื่น โรงเรียนสนับสนุนงบประมาณสำหรับจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ เพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตรอย่างเพียงพอ และลดขั้นตอนในการใช้จ่ายงบประมาณให้เกิดความคล่องตัว ทันตามความต้องการ" ตามลำดับ

3.4 ด้านการจัดการ

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพหรือการทำงานและอาชีพ และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสายประชาชน ได้ให้ข้อเสนอแนะในประเด็น ควรจัดอบรมสัมมนา ให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร" มากที่สุด" รองลงมาคือ ควรปรับปรุงวิธีการพัฒนาหลักสูตรให้มีความคล่องตัว ทันต่อความต้องการของท้องถิ่น ควรประสานความร่วมมือสนับสนุนจากบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและต่อเนื่อง และโรงเรียนควรติดตามประเมินผล นิเทศการใช้หลักสูตรท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง" ตามลำดับ

ในประเด็นที่เกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพหรือการทำงานและอาชีพ และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสายประชาชน ที่อยู่ในประเด็นอื่นๆ มีดังต่อไปนี้

1. ด้านบุคลากร

1.1 บุคลากรทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการ ยังไม่เข้าใจแนวทางที่ชัดเจนของ

หลักสูตร และขาดแรงสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา

- 1.2 ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการสนับสนุน การฝึกอบรม สัมมนา ใน การพัฒนาบุคลากรบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ในรูปแบบต่างๆอย่างเพียงพอ
- 1.3 อบรมเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นโดยเฉพาะ ให้ครูได้รู้จักการเขียนหลักสูตร จุดประสงค์การเรียนรู้ ใบบางต่างๆ
- 1.4 บริหารองค์การโดยองค์คณะบุคคล เพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการบริหาร หลักสูตรท้องถิ่นและมีความรับผิดชอบงานในหน้าที่ครบทุกคน
- 1.5 ควรเน้นให้วิทยากรชุมชน ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน ได้มีส่วนร่วมในการจัด การเรียนการสอน
- 1.6 ควรจัดให้มีภาควิเคราะห์หลักสูตรและทำกำหนดการเรียนรู้
- 1.7 จัดส่งเสริมการประกวดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 1.8 ควรมีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล มีการวางแผน และกำหนดยุทธศาสตร์ สู่การพัฒนาอย่างครอบคลุม
- 1.9 ทุกฝ่ายต้องประสานและให้ร่วมมือกันอย่างจริงจัง ในการบริหารหลักสูตร ท้องถิ่น
- 1.10 ตั้งชมรมภูมิปัญญาท้องถิ่น นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนา อบรม ให้เกิดผลจริงต่อผู้เรียน
- 1.11 ครูยังไม่เปลี่ยนพฤติกรรม ยังยึดหลักสูตรส่วนกลางเป็นหลัก
- 1.12 คนในชุมชนขาดน้ำใจ เห็นแก่ตัว เห็นว่าการพัฒนาโรงเรียนเป็นหน้าที่ ของครูการพัฒนาโรงเรียนต้องเอาเงินเป็นตัวล่อ ไม่เสียสละ ไร้คุณธรรม
- 1.13 ใ้บุคลากรมีวิสัยทัศน์ที่ดี ในการทำงานและมีสวัสดิการ เพื่อให้เกิดขวัญ และกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน
- 1.14 หลักสูตรท้องถิ่น ไม่มีความจำเป็นเสมอไป เป็นเพียงแนวความคิดหนึ่ง ทางการศึกษาเท่านั้น นานๆไปอาจถือว่าเป็นเรื่องล้าสมัย
- 1.15 ผู้บริหารควรสนับสนุนและควรศึกษาหลักสูตรให้ชัดเจน ตลอดทั้งประเมิน ผลและนิเทศการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอด้วย
- 1.16 ควรจัดสัมมนาการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

บุคลากรไม่เห็นความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่น

1.17 บุคลากรไม่เข้าใจชัดเจน ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

1.18 บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถอย่างแท้จริง ยังขาดอยู่มาก ควรได้รับการสนับสนุน ให้สามารถนำผลงานเพื่อเลื่อนตำแหน่งได้

1.19 ควรได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น ด้านความรู้และงบประมาณ

1.20 เนื้อหาของหลักสูตร ควรจัดทำใหม่ทุกระดับชั้นเรียน จึงจะเป็นปัจจุบัน

1.21 จัดทำหลักสูตร บุคลากรไม่มีความชัดเจนในการทำเลย ควรมีวิพากษ์ให้ความรู้ เพื่อให้สามารถดำเนินการได้

1.22 ขาดครูที่ชำนาญการเฉพาะทาง การสอนกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ เช่น วิชาช่างต่างๆ ขอให้หน่วยเหนือได้มองเห็นความสำคัญของความรู้เฉพาะทางให้มากด้วย

2. ด้านวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์และอาคารสถานที่

2.1 ขาดสื่อคอมพิวเตอร์เพื่อเสริมสร้างความก้าวหน้าทางการศึกษา

2.2 ควรมีอาคารโรงฝึกงาน พร้อมห้องเรียนที่สามารถจัดได้โดยเฉพาะเพียงพอ

2.3 การระดมทรัพยากรจากชุมชน จะมีคุณค่าต่อการเรียนรู้

2.4 ครูผู้สอนยังไม่ทราบจุดหมายปลายทางของหลักสูตร

2.5 จัดงบประมาณเพิ่มเติม การเก็บ การซ่อมบำรุงห้องปฏิบัติการให้ใช้ได้เสมอ

2.6 ควรมีการสำรวจความต้องการ เพื่อสนองความต้องการครูผู้สอนทุกด้าน

2.7 โรงเรียนยังขาดในเรื่องอาคารสถานที่และสถานประกอบการ แหล่งเรียนรู้

2.8 ควรมีห้องสมุดที่มีหนังสือ หมวดต่างๆ ใช้ในการศึกษา ค้นคว้าเพียงพอ

2.9 ให้บุคลากรในท้องถิ่นที่มีความรู้ ความสามารถได้มาร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนให้มากกว่านี้

2.10 โรงเรียนประถมศึกษาโดยเฉพาะโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ขาดวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือฝึกเป็นอย่างมาก

3. ด้านงบประมาณ

3.1 ควรสนับสนุนเรื่องงบประมาณอย่างเพียงพอ และในรูปของเงินอุดหนุน

3.2 การกระจายอำนาจ ให้กระจายอำนาจการบริหารงบประมาณอย่างแท้จริง

3.3 ควรจัดสรรงบประมาณจากหน่วยต้นสังกัดให้เพียงพอ ในการจัดเป็น

ค่าตอบแทนวิทยากรท้องถิ่น ค่าพาหนะไปศึกษาแหล่งเรียนรู้และวิทยากรชุมชน

3.4 ควรเน้น พัฒนาด้านบุคลากร ด้านวัสดุ อุปกรณ์และสื่อ สนับสนุนงบประมาณและจัดระบบการบริหารจัดการที่ดี ถ้าอยากมีหลักสูตรท้องถิ่น

3.5 งบประมาณด้านวิชาชีพจัดสรรให้น้อยมาก ไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้เรียน ผู้สอนเป็นอย่างมาก ควรจัดให้ตามความต้องการจำเป็น

4. ด้านการจัดการ

4.1 ควรมีการสร้างขวัญและกำลังใจและส่งเสริมอย่างจริงจัง

4.2 หลักสูตรควรมีแบบแผน ตัวอย่าง เป็นมาตรฐาน เป็นรูปเล่ม เพื่อเป็นแนวทางเดียวกัน

4.3 เน้นให้บุคลากรทางการศึกษา นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการศึกษาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

4.4 การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นไม่จำเป็นต้องทำทุกโรงเรียน ทำตามศักยภาพของโรงเรียนที่มี

4.5 หลักสูตรควรมีแบบแผน ตัวอย่าง เป็นมาตรฐาน เป็นรูปเล่ม เพื่อเป็นแนวทางเดียวกัน

4.6 ครูขาดความรู้และรูปแบบการจัดการอย่างมาก

4.7 ควรจัดครูที่ชำนาญการด้านวิชาชีพ ที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาภาคบังคับ ไม่มีเงินศึกษาต่อ จะได้นำความรู้ ไปประกอบอาชีพช่วยเหลือตนเองและครอบครัว

4.8 อยากให้ทุกฝ่ายมองเห็นความสำคัญทางการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาเด็ก

4.9 นักเรียนในชนบทต้องการอยากจะมีวิชาชีพ ติดตัวคือ เมื่อจบสถานศึกษาภาคบังคับ และเขาต้องการให้มีงบประมาณ และได้รับการฝึกในวิชาชีพ ให้เป็นรูปธรรม และเกิดความรู้และทักษะจริงๆ ไม่ใช่เรียนแต่ทฤษฎีเท่านั้น

การอภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบเครื่องมือของผู้เชี่ยวชาญ ทำให้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการสอบถามประชากรกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็น

ผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพหรือการงานและอาชีพ

1. จากการศึกษาผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบเครื่องมือของผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ได้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการสอบถามประชากรกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพหรือการงานและอาชีพ และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสายประชาชน แบ่งเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 สภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มี 4 ข้อ ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น มี 9 รายการ คือ (1) การจัดทำระบบข้อมูลพื้นฐาน (2) การกำหนดความต้องการจำเป็นของท้องถิ่น (3) การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ (4) การจัดทำคำอธิบายรายวิชา (5) การจัดทำแผนการสอน คู่มือครูและสื่อ (6) กิจกรรมการเรียนการสอน (7) การใช้สื่อการเรียนการสอน (8) การวัดผลประเมินผล (9) การปรับปรุงและพัฒนา ตอนที่ 3 ปัญหาในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น มี 4 รายการ คือ (1) ปัญหาด้านบุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้อง (2) ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์และอาคารสถานที่ (3) ปัญหาด้านงบประมาณ (4) ปัญหาด้านการจัดการ ตอนที่ 4 มี 4 รายการ คือ (1) ด้านบุคลากร (2) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์และอาคารสถานที่ (3) ด้านงบประมาณ (4) ด้านการจัดการ

2. จากการวิจัยการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ได้สรุปผลที่ค้นพบและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็น ต่อสภาพการดำเนินการบริหาร หลักสูตรท้องถิ่น ทั้ง 9 ด้าน พบว่า "ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพหรือการงานและอาชีพ และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสายประชาชน มีคะแนนความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการจัดทำคำอธิบายรายวิชา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วน 8 ด้านที่เหลือ "ไม่มีความแตกต่างกัน" ซึ่งสอดคล้องกับผลงานการวิจัยสุพิศม์ สมศรี (2541 : 70) เรื่อง การศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมรายด้านทั้ง 9 ด้าน พบว่า มีการปฏิบัติในระดับ "มาก" ทุกด้าน ทั้งนี้ เนื่องมาจากหลักสูตรประถมศึกษา และมีธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้เปิดโอกาสให้โรงเรียนและท้องถิ่น สามารถพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ให้เหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น และศักยภาพของโรงเรียน เพื่อนำมาใช้ในการจัดการศึกษา

ผลการวิจัย ในเรื่องการจัดทำคำอธิบายรายวิชา ที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน นั้นเนื่องมาจากการเขียนคำอธิบายรายวิชาจำเป็นต้องใช้ความรู้ ความสามารถด้านวิชาการมาก ต้องได้รับการฝึกอบรมพัฒนาเป็นอย่างดี จึงจะสามารถเขียนคำอธิบายรายวิชาขึ้นมาใหม่ได้ และจะต้องขออนุมัติ ไปยังกลุ่มโรงเรียน และเขตการศึกษา จึงจะสามารถนำมาใช้เป็นหลักสูตรเพื่อการเรียนการสอนได้ ในอดีตที่ผ่านมาสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคามยังไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้มากนัก จึงทำให้มีคำอธิบายรายวิชาที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนค่อนข้างน้อย ซึ่งกรมเจ้าสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรพัฒนาในเรื่องนี้ เพื่อความก้าวหน้าด้านการจัดการศึกษา ในเรื่องการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นต่อไป กลุ่มตัวอย่างได้ปฏิบัติในสภาพการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นในระดับ "มาก" คือ การวัดผลประเมินผลการกำหนดจุดประสงค์ การเรียนรู้ และการจัดทำแผนการสอน คู่มือครูและสื่อ ซึ่งเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดระดับ ผู้ปฏิบัติเป็นส่วนมากอยู่แล้ว และบทบาทใหม่ตามระเบียบคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (2543 : 4) ข้อ 6(8) ได้กำหนดให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้ให้ความเห็นชอบหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาอย่างใกล้ชิดมากขึ้น สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 23 (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 4-10)

3. ปัญหาในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย คะแนนความคิดเห็นต่อปัญหาในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ทั้ง 4 ด้าน พบว่า "ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มการทำงาน และพื้นฐานอาชีพหรือการงานและอาชีพ และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสายประชาชน มีความคิดเห็นต่อปัญหา ในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องและด้านงบประมาณ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และอาคารสถานที่ และด้านการจัดการ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นของบุคลากร การพัฒนาตนเองของบุคลากรการปรับปรุงเอกสารหลักสูตร การได้รับคำแนะนำการศึกษาจากวิทยากร จำนวนบุคลากรและการเห็นประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของบุคลากร ซึ่งจำเป็นที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องเสริมสร้างให้บุคลากร สามารถดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับท้องถิ่น

และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 4-5,9-10) เน้นให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิต สอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (2534 : 82) ที่ให้มีการปรับระบบการศึกษา รวมทั้งมหาวิทยาลัย ให้เป็นการศึกษาเพื่อสร้างหลักฐานของความเป็นมนุษย์ โดยการศึกษาจะต้องมีความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างมีบูรณาการ เรียนรู้จากประสบการณ์และความเป็นจริงของสังคมไทย การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น จะเข้าไปอยู่ในรากฐานของความเป็นมนุษย์ อีกทั้งยังมีการส่งเสริมการสร้างตำราท้องถิ่นมีจำนวนมาก และชลลดา จิตติวัฒนพงศ์ (2537 : 51-66) ที่เสนอให้มีการจัดรายวิชาให้เข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรท้องถิ่น โดยยึดหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับชีวิตจริง และแนวคิด ของ สีลาภรณ์ นาคทรพรพ (2538 : 38-48) ที่เสนอให้รัฐมีบทบาทสนับสนุนการเรียนรู้ โดยสนับสนุนการเรียนรู้ ยอมรับความคิดริเริ่ม และความต้องการของชุมชนเป็นหลัก อีกทั้ง เสนอให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนเป็นหลักนอกจากนี้ในการบริหารและจัดการ สิ่งที่พบคือ มีการกระจายอำนาจให้ผู้บริหารสถานศึกษา มีอำนาจในการนำเนื้อหา เลือกรหัส ตำรา รูปแบบของบุคลากรเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น มาจัดการศึกษาได้ตามศักยภาพของโรงเรียน และท้องถิ่น

4. ข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม พบว่า "ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน กลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพหรือการงานและอาชีพ และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สหายประชาชน ได้ให้ข้อเสนอแนะในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

4.1 ด้านวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และอาคารสถานที่
 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพหรือการงานและอาชีพ และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสหายประชาชน ได้ให้ข้อเสนอแนะในประเด็น "ส่งเสริมให้ บุคลากรเข้าร่วมอบรม สัมมนาเพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ" มากที่สุด รองลงมาคือ "ผู้บริหาร และครุครมีความรู้ ความเข้าใจ ในการนำหลักสูตรไปใช้อย่างชัดเจน บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ของชุมชน ควรให้การสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างจริงจัง และผู้บริหาร ควรติดตามประเมินผล และนิเทศการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ" ตามลำดับ

4.2 ด้านวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และอาคารสถานที่
 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพหรือการงานและอาชีพ

และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสายประชาชน ได้ให้ข้อเสนอแนะในประเด็น “ส่งเสริมให้นำวัสดุอุปกรณ์ ที่เป็นทรัพยากรท้องถิ่นใช้ในการบริหารหลักสูตร” มากที่สุด รองลงมาคือ “ควรจัดให้มีศูนย์สื่อวัสดุอุปกรณ์ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียน และโรงเรียนควรมีการจัดเตรียมอาคารสถานที่ห้องปฏิบัติการ วัสดุอุปกรณ์อย่างเพียงพอ” ตามลำดับ

4.3 ด้านงบประมาณ

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพหรือการงานและอาชีพ และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสายประชาชน ได้ให้ข้อเสนอแนะ คือ “ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาบุคลากรในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น” มากที่สุด รองลงมา คือ “ควรจัดหางบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานองค์กรอื่น โรงเรียนสนับสนุนงบประมาณสำหรับการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ เพื่อใช้ในการบริหารหลักสูตรอย่างเพียงพอ และลดขั้นตอนในการใช้จ่ายงบประมาณ ให้เกิดความคล่องตัว ทันความต้องการ” ตามลำดับ

4.4 ด้านการจัดการ

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพหรือการงานและอาชีพ และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสายประชาชน ได้ให้ข้อเสนอแนะในประเด็น “ควรจัดอบรมสัมมนาให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร” มากที่สุด รองลงมาคือ “ควรวางแผนดำเนินการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ควรปรับปรุงวิธีการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรให้มีความคล่องตัวทันต่อความต้องการของท้องถิ่น ควรประสานความร่วมมือสนับสนุนจากบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและต่อเนื่อง และโรงเรียนควรติดตามประเมินผล นิเทศ การใช้หลักสูตรท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง”ตามลำดับ

ในประเด็นที่เกี่ยวกับการให้ข้อเสนอแนะ แนวทางในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพหรือการงานและอาชีพ และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสายประชาชน ที่อยู่ในประเด็นอื่นๆ มีดังนี้

4.5 ด้านบุคลากร

- 1) บุคลากรทั้งผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติการ ยังไม่เข้าใจแนวทางที่ชัดเจนของหลักสูตรและขาดแรงสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา
- 2) จัดสรรงบประมาณสนับสนุนและเพียงพออย่างจริงจัง
- 3) อบรมเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น โดยเฉพาะให้ครูได้รู้จักการเขียนหลักสูตร

จุดประสงค์การเรียนรู้ และใบงานต่างๆ

- 4) เสริมสร้างความรับผิดชอบงานในหน้าที่ครบทุกคน
- 5) บุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญในท้องถิ่น ไม่มีเวลาเพียงพอในการให้ความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง
- 6) ทางราชการควรจะทำรูปแบบหลักสูตรท้องถิ่น ให้ชัดเจน เพื่อให้ครูผู้สอนจะเติมข้อความลงและดำเนินการสอนได้ง่ายขึ้น
- 7) ให้มีการวิเคราะห์หลักสูตร จัดทำกำหนดการเรียนรู้
- 8) จัดส่งเสริมการประกวดกิจกรรมและทักษะสิ่งประดิษฐ์ดีเด่น
- 9) ควรมีการนิเทศติดตาม วัดผลประเมินผล การวางแผนมีมาตรฐานเดียวกัน
- 10) ทุกฝ่ายต้องร่วมมืออย่างจริงจัง ครูเป็นตัวจักรสำคัญ การนิเทศต้องสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการนำไปใช้
- 11) ตั้งชมรมภูมิปัญญาท้องถิ่น นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนา อบรมให้เกิดต่อผู้เรียน
- 12) ครูยังไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ยึดหลักสูตรส่วนกลางเป็นหลัก
- 13) คนในชุมชนขาดน้ำใจ เห็นแก่ตัว ชอบแต่เงิน มาพัฒนาโรงเรียนต้องเอาเงินเป็นตัวล่อ ไม่เสียสละ ไร้คุณธรรม
- 14) ควรจัดสวัสดิการให้แก่ครูและผู้เชี่ยวชาญต่างๆ มากกว่านี้
- 15) เสริมสร้างวิสัยทัศน์ที่ดีให้แก่บุคลากรในการทำงาน
- 16) ผู้บริหารควรสนับสนุนและควรศึกษาหลักสูตรให้ชัดเจน ตลอดทั้งประเมินผล และนิเทศการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ
- 17) ควรจัดอบรมสัมมนาการจัดการศึกษาร่วมกัน ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนรวมทั้งองค์กรในชุมชน
- 18) บุคลากรไม่เห็นความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่น มุ่งแต่แข่งขันกันด้านตัวเลขของผลสัมฤทธิ์ ซึ่งเป็นความรู้ ความจำ
- 19) บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถอย่างแท้จริง ควรได้รับการสนับสนุนสร้างขวัญและกำลังใจให้ตรงกับผลงานที่ทำอย่างแท้จริง

20) ให้อบรมครูกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เกี่ยวกับอาชีพในท้องถิ่น

21) ควรได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น ทั้งด้านความรู้ และงบประมาณและอื่นๆ

4.6 ด้านวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และอาคารสถานที่

1) ขาดแคลนครุภัณฑ์ด้านคอมพิวเตอร์และสื่อมัลติมีเดีย

2) ควรมีอาคารโรงฝึกงาน พร้อมห้องเรียนที่จัดได้เฉพาะและเพียงพอ

3) การระดมทรัพยากรจากชุมชน จะมีคุณค่าต่อการเรียนรู้

4) จัดงบประมาณเพิ่มเติม การเก็บ การซ่อมบำรุงรักษาครุภัณฑ์ ห้องปฏิบัติการอย่างเพียงพอและให้มีระบบ

5) ควรตอบสนองความต้องการของผู้สอน ในด้านสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และความต้องการห้องปฏิบัติการต่างๆ

6) ควรจัดให้มีห้องสมุดที่มีหนังสือหมวดต่างๆครบ ที่ตอบสนองการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ และเลือกสรรศึกษาได้อย่างหลากหลาย รวมทั้งวัสดุครุภัณฑ์จำเป็นต่อการตอบสนองการเรียนรู้ อย่างเพียงพอ

7) ควรสนับสนุนให้ท้องถิ่นนำทรัพยากรท้องถิ่น เช่น แหล่งเรียนรู้ สถานประกอบการ วัสดุครุภัณฑ์ในชุมชน มาใช้ในการจัดการศึกษา อย่างต่อเนื่อง

8) โรงเรียนประถมศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ขาดวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือฝึกเป็นอย่างมาก ขอให้ช่วยเหลือด้วยเป็นพิเศษ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.7 ด้านงบประมาณ

1) ควรจัดสรรงบประมาณให้อย่างเพียงพอ โดยเน้นความต้องการจำเป็นของศักยภาพของแต่ละโรงเรียน

2) การกระจายอำนาจ ควรกระจายอำนาจอย่างจริงจัง โดยให้หน่วยงานปฏิบัติ เป็นผู้ดำเนินการทั้งสิ้น เพื่อให้สะดวกในการเบิกจ่าย และสามารถต่อรองราคาค่าวัสดุ รวมทั้งตอบสนองความต้องการของผู้ปฏิบัติ

3) ควรจัดสรรงบประมาณจากหน่วยงานต้นสังกัด ให้เพียงพอในการจัดเป็นค่าตอบแทนวิทยากรท้องถิ่น ค่าพาหนะขนส่งไปสถานประกอบการ

4) ควรจัดสรรงบประมาณเป็นเงินอุดหนุน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการเบิกจ่ายและสามารถใช้ได้อย่างต่อเนื่อง

5) ต้องสนับสนุนให้ครอบคลุมปัญหาการจัดการศึกษา ทั้ง 4 ด้าน เพื่อให้มีหลักสูตรท้องถิ่นอย่างแท้จริง

4.8 ด้านการจัดการ

1) ควรมีการสร้างขวัญและกำลังใจ และส่งเสริมบุคลากรทางการศึกษาอย่างจริงจัง

2) ผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการจัดการศึกษา น่าจะนำตัวอย่างการใช้หลักสูตรท้องถิ่น มอบให้โรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการสอนครูด้านการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

3) เน้นให้บุคลากรทางการศึกษานำภูมิปัญญาท้องถิ่นมา สถานประกอบการ แหล่งเรียนรู้ ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน มาใช้ในการศึกษาอย่างแท้จริง

4) หน่วยงานบริหารทุกระดับ จะต้องปฏิบัติที่เน้นการนำหลักสูตรท้องถิ่นมาใช้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ตามศักยภาพของชุมชนและโรงเรียน

5) หลักสูตรควรมีแบบแผน ตัวอย่าง เป็นมาตรฐาน เป็นรูปเล่ม จะได้เป็นแนวทางในการจัดทำของโรงเรียนและท้องถิ่นต่างๆ

6) ครูขาดความรู้และรูปแบบด้านการจัดการมาก ควรเน้นการศึกษา อบรม ประชุม สัมมนา

7) ควรจัดครูที่ชำนาญในด้านวิชาชีพ ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียน เมื่อจบภาคบังคับ ไม่มีเงินศึกษาต่อ จะได้นำความรู้ในโรงเรียน ไปประกอบอาชีพช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้

8) อยากให้ทุกฝ่ายมองเห็นความสำคัญของวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ ให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้

9) นักเรียนในชนบทต้องการอยากจะมีวิชาชีพติดตัวคือ เมื่อจบจากสถานศึกษาภาคบังคับและเขาต้องการให้มีงบประมาณและได้รับการฝึกในวิชานี้ ให้เป็นรูปธรรม และเกิดความรู้ ทักษะจริงๆ ไม่ใช่เรียนแต่ทฤษฎีเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ในระดับต่างๆ ดังนี้

ระดับกระทรวง

1. กระทรวงศึกษาธิการหรือกระทรวงการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่ตั้งขึ้นมาใหม่ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ควรกำหนดนโยบายให้หน่วยงานทางการศึกษาทุกหน่วยงาน ทุกระดับไว้ให้ชัดเจน โดยเฉพาะในส่วนของ การประเมินคุณภาพการศึกษาทั่วประเทศของกรมวิชาการ ควรให้ประเมินเพียงรายวิชาที่เป็นรูปแบบของหลักสูตรแกนกลาง ไม่ควรประเมินทั้งหมด เพราะไม่สอดคล้องกับการให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้เอง ให้จัดการศึกษาตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ตอบสนองแนวการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 23-26 และมาตรา 29 ให้เกิดเป็นรูปธรรม แห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริงควรเน้นการจัดสรรงบประมาณลงทุนเพื่อการศึกษา เป็นอันดับแรก เพื่อพัฒนา "คน" ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และยั่งยืน เพื่อตอบสนองการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ไปใช้ในการจัดการศึกษาอย่างเพียงพอต่อการสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยให้อิสระแก่โรงเรียน ในการบริหารในรูปแบบขององค์คณะบุคคล เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ปฏิรูปการเรียนรู้ โดยเน้นเปิดโลกทัศน์แห่งการเรียนรู้อย่างเท่าทัน ด้วยการนำนวัตกรรม เทคโนโลยี เพื่อการศึกษา และสนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียน ให้เกิดการพัฒนาคเด็กที่สมบูรณ์

ระดับกรม

1. กรมวิชาการ ซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบด้านวิชาการ จะต้องจัดฝึกอบรมพัฒนาบุคลากร ให้สามารถทำหลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตรเฉพาะทาง ที่ส่งผลในการพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ โดยเน้นให้สามารถดำเนินการได้เอง

2. สำนักงานข้าราชการครู ควรเน้นการพัฒนาครู และส่งเสริมความก้าวหน้าของครู โดยใช้การวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งจะส่งผลให้ครูมีความสามารถด้านวิชาการ อันจะทำให้นักเรียนได้รับการพัฒนาตามสภาพที่แท้จริง

3. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ควรกำหนดในแผนการพัฒนาการศึกษาของชาติ โดยเน้นเอาภูมิปัญญาท้องถิ่น ปรากฏท้องถิ่น ทรัพยากรท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มาใช้ในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง โดยเน้นทั้งเรื่องการพัฒนา การจัดทำเอกสาร การวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาอย่างทั่วถึง

4. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรจัดสรรงบประมาณให้บริหารอย่างคล่องตัว รวดเร็ว ทันต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอน และควรสนับสนุนให้โรงเรียนได้ศึกษาในสถานประกอบการ แหล่งเรียนรู้อื่นๆของชุมชน ท้องถิ่น พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณสนับสนุนค่าพาหนะขนส่ง ค่าตอบแทนวิทยากรอย่างเพียงพอ

ระดับจังหวัด

1. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดให้มีการพัฒนาบุคลากร ด้านการนำหลักสูตรไปใช้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นรูปแบบต่างๆ ส่งเสริมให้มีการวิจัยในเรื่องการพัฒนาหลักสูตร จัดให้มีระบบข้อมูลสารสนเทศ เกี่ยวกั บสถานประกอบการแหล่งเรียนรู้ ปรากฏชาวบ้าน วิทยากรชุมชน เพื่อให้โรงเรียนเลือกสรร และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

2. ควรให้มีวิทยากรผู้ชำนาญการด้านการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ในระดับจังหวัด เป็นที่ปรึกษา และพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ในการพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งจัดอบรมสัมมนา ไปสู่การปฏิบัติจริง โดยเน้นกระบวนการเขียนรายวิชา เพื่อให้ได้นวัตกรรมที่มีคุณค่าต่อการ ศึกษาอย่างแท้จริง

3. ควรมีการประกาศยกย่อง เผยแพร่ผลงานของโรงเรียนที่ดำเนินการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ประสบผลสำเร็จ เพื่อให้เกิดความภูมิใจ กำลังใจ ในความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเป็นแบบอย่างของโรงเรียนทุกๆไป

ระดับอำเภอ

1. สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ควรเน้นการพัฒนาบุคลากรให้สามารถบริหารหลักสูตรท้องถิ่น พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ตามศักยภาพของโรงเรียนและชุมชน

2. ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องด้านวิชาการ คือ ศึกษานิเทศก์ จะต้องกำกับ ติดตาม นิเทศ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ให้สามารถนำสถานประกอบการ แหล่งเรียนรู้ วิทยากรชุมชน มาใช้ ในการจัดการเรียน การสอนอย่างต่อเนื่อง ตามศักยภาพของโรงเรียนและชุมชน
3. ควรจัดแผนงาน/โครงการ ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ไว้ในแผนปฏิบัติการ ประจำปีของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และมีงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ

ผู้บริหารสถานศึกษา

1. ควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร และการพัฒนา หลักสูตร ท้องถิ่นอย่างชัดเจน โดยหมั่นศึกษาค้นคว้า ศึกษาต่อ เข้ารับการอบรมสัมมนา เพื่อให้ สามารถนิเทศครูผู้สอนได้
2. ควรศึกษาชุมชน จัดทำทำเนียบสถานประกอบการ แหล่งเรียนรู้ ปราชญ์ชุมชน วิทยากรท้องถิ่น ให้สามารถนำมาใช้ตอบสนองการจัดการกระบวนการเรียนการสอนหลักสูตร ท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณในการไปศึกษาในสถานประกอบการ แหล่งเรียนรู้ และวิทยากรบุคคลภายนอก อย่างเพียงพอ
3. สนับสนุนให้มีการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน ให้สามารถพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น รวมทั้ง นำผลงานพัฒนาบุคลากร ให้ได้รับการเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น
4. สนับสนุนให้ครูผู้สอน ได้จัดทำวิจัยในชั้นเรียน การนำโครงการ 3 ประสาน สู่การ เรียนรู้ คือ ครู นักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญในการจัดการศึกษา ทิศทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง เน้นการวิจัยในชั้นเรียนมาพัฒนา ครู ไปสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น

ครูผู้สอน

1. ควรแสวงหาความรู้เพิ่มเติม โดยการพัฒนาตนเอง ในรูปแบบศึกษา อบรม ศึกษา ในสถานศึกษา ระดับที่สูงขึ้น เพื่อให้สามารถนำความรู้มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ควรนำเอาสถานประกอบการ แหล่งเรียนรู้ วิทยากรท้องถิ่น ปราชญ์ชุมชน มาใช้ในการ จัด การศึกษา เพื่อให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้สภาพจริงของท้องถิ่น อันเป็นประโยชน์ในการสืบสาน

ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

3. ควรนำเอาทรัพยากรท้องถิ่น มาตอบสนองการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาตามศักยภาพของแต่ละคน อย่างต่อเนื่องและครอบคลุม ใช้เพิ่มพัฒนางานในการประเมินผลงานของนักเรียน อย่างครอบคลุมทุกพฤติกรรม เพื่อให้สามารถวัดผลประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง
4. นำเอาผลการวิจัยในชั้นเรียน เผยแพร่และส่งเป็นผลงานทางวิชาการ ในการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. สนับสนุนและให้ความเห็นชอบ แผนงาน/โครงการ ของโรงเรียนประจำปี และธรรมนูญโรงเรียน ซึ่งเป็นแผนระยะปานกลางในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ให้ข้อเสนอแนะ ร่วมจัดทำสัตยาบรรณทางการศึกษาร่วมกันกับโรงเรียน เพื่อให้เห็นคุณค่าในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง
2. สนับสนุนให้โรงเรียนใช้ทรัพยากรที่มีในชุมชน มาใช้ในการจัดการศึกษา รวมทั้งสถานประกอบการ แหล่งเรียนรู้ ปราชญ์และวิทยากรชุมชน เพื่อตอบสนองการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ของโรงเรียน และเป็นวิทยากรให้การศึกษาก่อน-หลังเรียนในสถานศึกษา
3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน ตามระเบียบว่าด้วยกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ตามสภาพของชุมชนและศักยภาพของโรงเรียน และร่วมรับฟัง ความก้าวหน้าของโรงเรียนทุกครั้งที่เชิญประชุม
4. ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลงานแห่งความสำเร็จของโรงเรียนสู่สาธารณชน และนำเอา วิทยาการแนวใหม่ ของโรงเรียน มาพัฒนาชุมชน และให้ถือว่าโรงเรียนคือส่วนหนึ่งของชุมชน ที่จะเป็นสถาบันการศึกษาเพื่อชุมชน ที่ทุกคนต้องเข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยได้วิจัยในมุมมองกว้างภาพรวมทั้งจังหวัด ในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ของโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งสภาพของชุมชนย่อมมีความแตกต่างกันพอสมควร จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้วิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรทำการวิจัยในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ขอบเขตที่แคบลง ในเขตของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ หรือเขตพื้นที่การศึกษา เนื่องจากจะมีลักษณะของสภาพภูมิศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกันมาก และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในท้องถิ่นอย่างแท้จริง
2. ควรศึกษาเป็นรายกรณีที่เป็นความต้องการของโครงการ 3 ประสาน เพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นของผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น คือ ครูผู้สอน ผู้ปกครองและนักเรียน